

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE CAPTIVI||TATE BABYLONICA EC=||clesiæ, præludium
Martini Lutheri.||**

Luther, Martin

Vuittembergæ, [ca. 1520]

De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34722

vt confirmationem numeremus, nullā inuenimus cau-
sam, Ad sacramenti eī cōstitutionē, ante oīa requirit
verbū diuinæ pmissionis, quo fides exerceatur. At ni-
hil legimus xpm vsquam de cōfirmatione pmississe, li-
cet ipse multis iposuerit manus: & Marci ultio, Inter si-
gna ponat, Manus egris iponent & bñ hēbunt, at hæc
nemo sacramēto, sicut nec pōt, aptauit Quare satis est
pro ritu quodā Ecclīastico ceu cerimonīa sacramentali
cōfirmationē habere, similē ceteris cerimonīs conse-
crandæ aquæ, aliarūq; rerū. Nam si oīs alia creatura sã
ctificatur p verbū & orōnē, cur nō multo magis homi-
nem liceat sanctificare eisdē: quæ tñ: qua pmissionem
diuinam non hñt, sacramenta fidei dici non pñt. Neq;
eī salutē operantur. At sacramenta seruant credentes
promissioni diuinæ.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium non solū sine vlla scriptura p sacra-
mento censetur, verū eisdē traditiōibus, quibus sacra-
mentū esse iactatur, merū ludibriū factū est: de quo a-
liquid videamus. Diximus in oīs sacramēto hēri verbū
promissionis diuinæ: cui credi non oporteat ab eo, q̄ si
gnū suscipit: nec solū signū posse sacramētum eē. Nus-
q̄ aut legitur aliquid græ dei accepturū: quisq; vxorē
duxerit. Quin nec signū est diuinitus institutū in Mri-
monio: Nec eī vspiā legitur a deo institutū vt aliquid
significaret, licet oīa q̄ visibiliter gerūtur possint intel-
ligi figurę & allegorię rerū inuisibiliū. At figura aut al-
legoria nō sūt sacramēta vt nos de sacramētis loqmur.
Deinde cū mrimoniū fuerit ab initio mūdi & apud
infideles adhuc permaneat, nullæ subsint rationes vt
sacramētū

sacramētum nouæ legis & solius Ecclesiæ possit dici.
Non minus em̄ erant Matrimonia patrū sancta q̄ n̄ra
minus vera infidelīū q̄ fidelīū: nec in eis tñ ponūt sacra
mentum. Ad hæc sunt apud fideles quoq; impij coniu
ges: quibusuis gentibus peiores, cur hic sacramētū di
ci debet: & nō apud gētiles? An de baptismo & Ecclesia
sic nugabimur vt sicut qdā delirant, Imperiū tpale nō
eē nisi in Ecclesia ita m̄rimoniū nō esse sacramētū nisi i
Ecclesia dicamus? puerilia sūt hæc & ridicula: p̄ q̄ n̄ram
inscitiam & temeritatem fidelibus risui exponimus.

At dicent Apostolus dicit, Ephe. sexto. Erunt duo
in carne vna, Sacramentum hoc magnū est, Tu ne er- Matrimo
nium non
est sacra
mentum,
go tam euidentī Apostoliverbo cōtradices? Respondeo
& hoc argumentū esse magnæ oscitantia & indiligen
tis inconsulteq; lectionis. Nō enim habet vniuersa scri
ptura sancta, hoc nomen sacramentum in ea significa
tione qua noster vsus: sed in contraria. Vbiq; enim si
gnificat non signum rei sacrae, sed rem sacram secretā
& absconditam. Sic Paulus. ij. Corinth. iij. Sic nos ex
istimet homovt ministros Christi & dispensatores my
steriorū dei. i. sacramētorū Vbi ei nos hēbus sacramē
tū: i græco mysteriū ponit: qdāliqñ trāssert interpres
aliqñ dimittit græcam vocē: vnde & hic in Græco dici
tur, Erunt duo in carne vna: mysteriū hoc magnū est.
Quæ res fuit occasio: Vt Sacramentum nouæ legis in
telligerent longe aliud facturi si Mysterium legissent
vt in Græco est.

Sic. j. Timo. iij. Christum ipsum vocat sacramētū
dicens Et manifeste magnū sacramētū (id est mīsteriū)
est qdā manifestatū est in carne iustificatū est in spiritu
apparuit

apparuit angelis predicatū est gentibus creditū est mū-
do: assumptū est in gloria. Cur non & hinc octauū no-
uæ legis hauserunt sacramentū: cum tā clarā haberent
autoritatē Pauli? Aut si hic se continuerūt vbi oportu-
nissime potuerūt copiosi esse in sacramentis iueniēdis
cur illicita luxuriarūt? scilicet ignorantia tam rerū quā
verborum eos fefellit: qui i solo verborū sono, imo opi-
nionibus suis hæserunt. Cū em̄ semel sacramentū p̄ si-
gno accepissent humano arbitrio: mox sine oī iudicio
et scrupulo signū ex eo fecerunt: vbi cūq; in sacris lī-
teris legerunt. Quales verborū significationes & hu-
manas consuetudines & alias i līteris sacras iuexerūt:
eaq; in sua somnia transformauerūt: quodlibet ex quo
libet faciētes. Sic p̄petuo desipiunt i verbis illis: opus
bonum, opus malum: peccatum: gratia: iusticia: virtus
et fere quicquid est capitalium rerum & verborū: om-
nibus enim his vtūtur suo arbitrio ex hominū scriptis
assumpto: in perniciē & veritatis dei & salutis nostræ

Igitur sacramentum & mysterium apud paulū est
ipsa sapientia spūs abscondita in mysterio: vt. j. Corin.
ij. dicit: quæ est Christus: qui ob id ipsum etiā non co-
gnoscitur principibus huius mundi: vnde & eū cruci-
fixerunt: & adhuc manet eis stulticia scandalū lapidis of-
fensionis: & signum cui contradicatur. Horum myste-
riorum dispēsatores vocat prædicatores quia prædicāt
christū: virtutē & sapientiā dei: sed ita vt nisi cradas nō
cōprehendas: ideo sacramentū mysteriū secretaq; res
est: q̄ verbis indicatur, sed fide cordis capitur. Tale est
quod p̄sente loco dicit̄, Erunt duo in carne vna. Sacra-
mētum hoc magnū est quod illi de matrimonio dictū
putant:

putant, cum ipse Paulus ea verba de christo & ecclesia induxerit & seipsuni clare exposuerit dicens, Ego aut dico in christo & ecclesia. Ecce quam concordant Paulus & illi, Paulus sacramentum magnum in christo & ecclesia se predicare dicit, illi vero in masculo & foemina predicant. Si sic licet in sacris literis libidinari, quid mirum si quodlibet in ea vel centum sacramenta licet inuenire.

Christus itaq; & ecclesia mysterium id est res secreta est & magna quae figurari quidem per matrimoniū ceu reali quadam allegoria potuit & debuit, sed matrimonium non hinc sacramētū dici debuit. Coeli sunt figura apostolorū, vt psal. xviij. dicit. Et sol christi aquae populorū, sed nō ideo sacramēta sunt, Vbiq; enim deest & institutio & pmissio diuina, quae integrant sacramētū, vnde Paulus Ephe. v. verba illa de matrionio Gen. ij. dicta, vel proprio spiritu ad christū trahit vel generali sentētia etiā spirituale matrimoniū christi in eo traditū docet dicens Sicut christus fouet ecclesiā, quia mēbra sumus corporis eius de carne eius & de ossibus eius propter hoc relinquet homo patrē & matrē suā & adherēbit vxori suae, & erunt duo in carne vna. Sacramētum hoc magnū est. Ego dico in christo & ecclesia. Vides vt hunc totū textū de christo vel ita se dictū: & de industria lectorē monet vt sacramentum in christo & ecclesia intelligat non in matrimonio.

Fateor quidē & in veteri lege fuisse sacramētū poenitētie immo ab initio mūdi. Verū pmissio noua poenitētia & donatio clauū nouae legis ppria est. Sicut enī p circūcisione baptismū; ita pro sacrificijs aut alijs si-

M gnis

gnis poenitētiæ nūc clauēs habemus. Diximus enim
superius Eūde deū pro diuersis tēporibus, diuersas pro
missiones, diuersaq; signa dedisse p remittēdis pētis &
saluandis hoībus eādē tamē gratiā oēs accepisse. Sicut
ij. Corint. iij. dicit, Habētes eūdē spm̄ fidei, & nos cre
dimus ppter quod & loquimur. Et. j. Corint. x. patres
nostri oēs māducauerūt eandē escā spiritalē & eundē
potū spiritalē biberūt. Biberunt autem de spiritali cō
sequēte eos petra, petra autē erat Christus. Ita Heb. xj
Omnēs hī defuncti sunt, nō acceptis promissionibus,
deo melius aliquid pro nobis prouidente; ne sine nobis
consummarētur, Christus enim heri & hodie & in seculū
ipse caput ecclesiæ suæ ab initio ad finē vsq; mundi.
Diuersa igitur signa: sed eadem oīm fides. Siquidem si
ne fide impossibile est placere deo, qua & Abel placuit
Heb. xj.

Sit ergo m̄moniu figura christi & ecclīæ sacramētū
aut nō diuinitus istitutū, sed ab hoībus, i ecclīa iuētum
ignorātiā tā rei q̄ verbi abductis. Quæ cū fidei nihil
obsit, ferēda i charitate est, sicut & multa alia humana
studia ifirmitatis & ignorātię in ecclīa tolerātur donec
fidei & diuinis literis nō obsunt. Verū pro firmitate &
sinceritate fidei & scripturę nūc agimus. Ne si qd i sa
cris literis & fidei nostrę articulis cōtineri affirmaueri
mus, & postea cōuicti nō cōtineri, ludibrio nostrā fidē
exponamus & ignorātes rerū p̄p̄iarū iuētī, scādalo si
mus aduersarijs & ifirmis, imo ne scripturę sactę autori
tatē eleuemus. Lōgissimē ei discernēda sūt ea q̄ diuini
tus i sacris literis tradita sūt ab ijs q̄ p hoīes i ecclīa quā
talibet sanctitate doctrinaq; præpollēant sunt inuenta
Hactē

Hactenus de ipso matrimonio. Quid autem dicemus ^{Iure huma}
de impijs legibus hoim quibus hoc vite genus diuini-^{na.}
tus institutum est irretitum sursum ac deorsum iactatum
Deus bone, horror est intedere in temeritatem Roma-
nensium tyrannorum adeo pro libidine sua dirimendum,
rursum cogendum matrimonia. Obsecro an datum est
eorum libidini hominum genus, non nisi ad illudendum,
& quoquo modo abutendum, & pro pecunijs funestis
quodlibet ex eo faciendum.

Vagatur passim non parum opinionis liber ex collu-^{Suma an-}
uie oim humanarum traditionum, ceu sentina quadam col-^{gelica,}
lectus & confusus, qui summa angelica inscribitur, cum
verius sit summa plus quam diabolica, in quo inter infi-
nita portenta: quibus confessores instrui putantur dum p-
niciosissime confunduntur decem & octo matrimonij
impedimenta numerantur, que si ex quo & libero fidei ocu-
lo inspexeris, Videbis esse de numero eorum de quibus
apostolus pradixit. Erunt attendentes spiritibus demo-
niorum, in hypochrissi loquentium mendacium, prohiben-
tium nubere. Quid est prohibere nuptias, si hoc non est
prohibere, tot impedimenta fingere & laqueos ponere
ne coeant, aut si coierint dissoluere matrimonia? Quis
dedit hominibus potestatem? Esto fuerint sancti & pio
zelo ducti, quid meam libertatem vexat aliena sancti-
tas, quid me captiuat alienus zelus? Sit sanctus & zelo
tes quisquis volet & quantum volet, modo alteri non no-
ceat & libertatem mihi non rapiat.

Verum gaudeo istis dedecorosis legibus suam tandem ^{Leges sunt}
contigisse gloriam. Nempe earum beneficio, hodie ro-^{quatuorlae.}
manenses facti sunt nudiatores. Quid ei videntur vuluas &

Mij veretra

veretra. Merx scilicet dignissima mercatoribus istis,
pre avaricia & impietate plusq[ue] sordidissimis & obscenif-
simis. Nihil em[en] est impedim[en]toru[m] hodie, q[uo]d interceden-
te m[on]na non fiat legitimu[m], ut leges istae hoim non a-
lia causa videantur nate, nisi ut aliqu[n]d essent avaris ho-
minibus rapacibusq[ue] Nimbrotis rhetia pecuniaru[m] & la-
quei aiarum staretq[ue] in Ecclesia dei loco sc[ilicet] Abhomi-
natio ista: quae venderet hoib[us] publice utriusq[ue] sexus
pudibunda seu (ut scriptura) vocat ignominias & turpi-
tudines, quas t[ame]n antea per vim legu[m] suaru[m] rapuissent.
O digna pontificibus n[ost]ris negociatio: qua[m] p[er] Euange-
lij ministerio, q[uo]d pre avaricia & ambitione cotenunt
summo cum decore & turpitudine in sensum reprobu[m]
dati exercerent.

Sed quid dicam aut facia[m]? Si singula p[er]sequar, imo-
dicus erit sermo. Confusissima ei sunt oia: ut nescias vn-
de exordiaris: quo procedas: & ubi consistas. Hoc scio
nullam re[m] publicam legibus foeliciter administrari. Si
enim prudens fuerit Magistratus ductu naturae oia fe-
licitus administrabitq[ue] legibus, si prudens non fuerit le-
gibus nihil p[ro]mouebit nisi malu[m]. cu[m] nesciat eis uti nec
eas p[ro]p[ri]e moderare: ideo in rebus publicis magis cu-
randum est ut boni & prudetes viri praesint q[uam] ut leges
ferantur: ip[s]i enim erunt optime leges, oem varietate
casuum viuaci aequitate iudicaturi. Q[uo]d si assit eruditio
diuinae legis cu[m] prudentia naturali, plane superfluum
& noxium est scriptas leges habere. Super omnia aut[em]
Charitas nullis prorsus legibus indiget.

Dico tamen, & quod in me est facio, Monens & ro-
gans omnes sacerdotes & fratres si viderint aliquod
pedim[en]tum

pedimentum in quo Papa potest dispensare, & quod non est in scriptura expressum vt prorsus ea omnia matrimonia confirmet quę contra Ecclesiasticas vel pontificias leges quoquo modo fuerint contracta. Armēt autem se lege diuina dicente, Quod deus coniunxit homo non separet. Cōiunctio enim viri & mulieris est iuris diuini, quę tenet quocunq; modo cōtra leges hominum contigerit: debentq; leges hominum ei cedere sine vllō scrupulo. Si em̄ homo relinquit prēm & matrem & adhæret vxori suę, quāto magis conculcabit friuolas & iniquas leges hoīm vt adhæreat vxori suę. Et Papa, vel Ep̄s, vel Officialis si dissoluerit aliqd̄ matrimoniū contra legem humanā cōtractum Antichristus est violator naturę, & reus lesę maiestatis diuinę quia stat sentētia, Quod deus cōiunxit hō nō separet.

Adde his quod hō non habuit ius leges tales condēdi & xp̄iantis per Christum libertas donata est sup̄ omnes leges hoīm maxime vbilex diuina intercedit, Sicut dicit Marci. ij. Dominus est filius hominis: etiā sabbati, Et non homo propter sabbatum sed sabbatum propter hominem factū est. Deinde q̄ tales leges prædam natę sunt per Paulū: vbi phibentes nubere futuros esse predixit. Quare hic cedere debet rigor ille impedimētorum ex affinitate spiritali aut legali cognatione & cōsanguinitate: quātum pmittunt literę sacre in quibustm̄ secundus gradus consanguinitatis prohibitus est: vt scribitur Leuitici. xviij. vbi duodecim personę prohibentur: quę sunt Mater Nouerca. Soror naturalis: soror legitima: ex vtro parente, Neptis: Amita Matertera: Nurus:, Vxor fratris: Soror vxoris, Priui-

In quibus gradib⁹ p̄hibet̄ matrimoniū

M.iiij gna

gna, vxor patruī. In quibus non nisi primus gradus affinitatis: & secundus consanguinitatis prohibetur, nō tamen vniuersaliter vt clarum est intuenti: nam fratris aut sororis filia vel neptis non numeratur prohibita, cum tamen sit in gradu secundo. Quare si quando matrimonium extra hos gradus contractum fuerit: cum nulli alij legantur a deo vsq̃ prohibiti, nullo modo debet dissolui propter leges hominū. Cum matrimonium ipsum diuinitus institutum sit incomparabiliter legibus superius, Ita vt non ipsum propter leges sed leges propter ipsum debeant merito dirumpi.

Ita debent istæ nugæ compaternitatum, cōmaternitatum, Confraternitatum, Confororitatum, & consiliatum prorsus extingui cōtracto m̃rimonio. Quis enim istā cognationem spūalem inuenit, nisi superstitiō hūana? Si non licet baptisanti aut leuanti baptisatā aut leuatam ducere, cur licet Christiano Christianam ducere? An est maior cognatio ista ex cōcerimonijs seu signo sacramēti cōtracta, q̃ q̃ ex re ipsa sacramenti? an non Christianus est frater Christianæ sororis? An nō baptisatus: baptisatę spiritualis frater? Quid is animus? Quid si quis vxorem suam erudiat Euangelio & fide Christi: factus hoc ipso vere pater eius in Christo? An non liceat vxorem eius manere? An Paulo non licuisset puellam ex Corinthijs ducere, quos omnes in christo genuisse se iactat? Vide ergo q̃ sit libertas Christiana per cecitatem humanæ superstitionis oppressa.

Iam multo vanior est cognatio legalis: & tamē hāc etiam superius diuinum matrimonij extulerunt. Nec huic impedimento consenserim, quod vocāt religionis

gionis disparitatem: vt nec simpliciter nec sub condi-
tione conuertendi ad fidem liceat ducere nō baptizatā
Quis hoc prohibuit? deus an homo Quis hominibus
potestatem fecit prohibendi sic nubere? Spiritus scilicet
mendaciū in hypocrisi loquētes: vt Paulus dicit.
De quibus illud dicere oportet, Narrauerunt mihi in
iqui fabulationes sed nō vt lex tua. Duxit patritius gē-
tilis Monicam mrem sancti Augustini xpianam. Cur
non hodie liceat idem? Idem rigor stultitiæ immo im-
pietatis est, Impedimētū criminis: scilicet vbi q̄s prius
duxerit pollutam adulterio: aut machinatus fuerit in
mortē alterius coniugis, quo cum superstite contrahe-
re possit. Obsecro vnde iste rigor hoīm in hoīes qualē
nec deus vnq̄ exegit? An ignorare se simulāt, Batscha
ba vxorem vriæ vtroq; crimie impleto: id est præpollu-
tam adulterio & occiso viro: tamen ductam a Dauid sā-
ctissimo viro? Si lex diuina hæc fecit, quid faciunt ho-
mines tyranni in suos conseruos?

Censetur & impedimētum quod vocant ligamīnis
hoc est si quis alteri sit alligatus per sponsalia. Hic con-
cludunt si posteriorem quis cognouerit, prioris cessare
sponsalia. Quod plane non capio. Ego arbitror eū esse
iam non sui iuris, qui vni sese addixerit: ac per hoc pro-
hibente iure diuino debere priori non cognitæ: etiam
si posteriorem cognouerit dare enim non potuit quod
non habuit sed fefellit eam, commisitq; verum adulte-
rium.

Quod autem aliud illis visum est fecit, Quod copulā
carnis plus attenderunt quā diuinum mādatum, quo
priori fidem pollicitus debet semper seruare.

Qui

Nota bene
istam ques-
tionem

Qui enim dare vult, de suo dare debet. Et deus prohibet. Ne quis fratrem suum circumueniat in vilo negotio, quod seruandum est vltra & supra omnes omnium hominum traditiones. Ita credo non posse talem salua conscientia cum secunda cohabitare, & hoc impedimentum esse omnino conuertendum. Si enim votum religionis facit alienum cur non etiam fides data & accepta cum hæc sit præcepti & fructus spiritus Gal. quinto. illud autem arbitrij humani, Et si licet vxori virum repetere (voto facto religionis non obstante) cur non liceat sponsæ repetere sponsum suum, etiam secuta copula cū altera? Sed & superius diximus, non licere vouere religionem ei qui fidem dedit puellæ, sed est debitor ducende, quia debitor est fidei seruandæ, quam nulla traditione hominū licet deserere: quia præcepta est a deo. Multo magis hic ita fiet vt fidem priori seruet cum posteriori non nisi mendaci corde dare potuerit, ac per hoc non dederit, sed fefellerit proximam suam cōtra deū, Quare erroris impedimentum hic locum habet qui facit vt posterioris nuptiæ nihil sint.

Impedimentum ordinis quoque merum est hominū commentum, præsertim cum garriant, eo dirimi etiam contractum semper suas traditiones super dei mandata exaltantes. Ego quidem de sacerdotij ordine non iudico qualis hodie est, sed video Paulum iubere episcopū vnius vxoris virum esse, ideo non posse dirimi matrimonium diaconi, sacerdotis, Episcopi, seu cuiuscunque ordinis, quanquam hoc genus sacerdotum & eos ordines non nouerit Paulus, quos hodie habemus. Pereant itaque maledictæ istæ hominū traditiones, quæ non nisi ad multā

ad multiplicanda pericula peccata mala in Ecclesia introierunt. Est ergo inter sacerdotem & uxorem verum & inseparabile matrimonium, mandatis diuinis probatum. Quid si impij hoies illud prohibeant aut dirimant, mera tyrānide sua? Esto sit illicitū apud hoies, licitum tamē est apud deū cuius mādatū, si cōtra hoim pugnet mandata est praeferendum.

Aequē commentum est impedimētum illud publicae honestatis, quo dirimuntur contracta. Vrit me audax ista impietas tam prompta ad separandum, quod deus coniūxit: vt antichristum in ea cognoscas, quē aduersatur oībus, quē christus fecit & docuit. Quē rogo est causa vt spōsi prēmortui nullus consanguineus vsq; ad quartum gradum possit ducere sponsam? Non est hoc publicē honestatis iusticia sed inscītia. Cur non in populo israhel optimis ac diuinis legibus instituto erat ista publicae honestatis iustitia, sed etiam praecepto dei proximus cogeatur uxorem proximi relictam ducere. An oportet populum libertatis christianae rigidioribus legibus onerare quam populum seruitutis legalis? Et vt finem faciam istorum figmentorū magis quā impedimentorum. Dico mihi adhuc nullum apparere impedimentum, quod contractū iure dirimat, nisi impotentiam cognoscende coniugis ignorantiam iam contracti & votum castitatis. De voto tamen ita sum incertus vsq; hodie, vt ignoram quo tēpore sit censendū valere sicut & supra dixi in baptismi sacramento. Disce ergo in hoc vno matrimonio, quā infoeliciter & pdite oīa sint cōfusa, ipedita, irretita & periculis subiecta per pestilētes idoctas ipiasq; traditiones oīm quaecunq; in

N ecclesia

Ecclia geruntur, vt nulla remedij spes sit nisi reuocato li-
bertatis Euangelio secundum ipsum extinctis semel omnibus
omnium hominum legibus omnia iudicemus & regamus Amen.

De impotentia itaque sexus dicendum quo possit faci-
lius consuli animabus periculo laborantibus. Hoc ta-
men praemisso quod ea quae de impedimentis dixi dic-
tato volo post matrimonium contractum ne talibus illud diri-
matur. Ceterum de contrahendo breuiter dixerim quod
supra dixi. Quod si urgeat amor iuuentutis, & quouis
alia necessitas, propter quam dispensat papa, dispenset etiam
quilibet frater cum fratre, aut ipse cum seipso, rapta per hoc
consilium vxore de manu tyrannicarum legum utcumque pote-
rit. Vt quid enim mea libertas tollitur aliena supersti-
tione & ignorantia? Aut si pro pecunia papa, dispensat, cur
non ipse pro mee salutis comoditate mecum, aut cum fratre
dispensem? Statuit leges, papa sibi statuatur, mea salua li-
bertate vel occulte surrepta. Videamus itaque de impotentia

Notabene
istam quae-
stionem.

Quaero casum eiusmodi, Si mulier impotenti nupta
viro, nec possit, nec velit forte tot testimoniis & strepiti-
bus, quot iura exigunt iudicialiter impotentiam viri probare
velit tamen plene habere, aut non possit continere. Et ego
consuluissem ut diuortium a viro impetret ad nubendum alte-
ri contractum, quod ipsius & mariti consciencia & experientia
abunde testes sunt impotentiae illius. Vir autem nolit. Tum
ego ultra consulam, ut cum consensu viri (cum iam non
sit maritus, sed simplex & solutus cohabitator) misceatur
alteri vel fratri mariti, occulto tamen matrimonio, & pro-
les imputetur putatio (ut dicunt) patri. An haec mulier
salua sit & in statu salutis? Respondeo ego quod sic, Quia
error & ignorantia virilis impotentiae hic impedit ma-
trimonium

trimoniū & tyrannis legum non admittit diuortium,
& mulier libera est per legem diuinam nec cogi potest
ad continentiam. Quare vir debet concedere eius iuri
& alteri permittere vxorem quam specie tenus habet.

Uterius si vir noller consentire, nec diuidi vellet an
tequam permitterem eam vri aut adulterari, consulerē
vt contracto cum alio matrimonio aufugeret in locum
ignotum & remotum. Quid enim aliud possit consuli
laboranti assiduo libidinis periculo? Scio autem quos-
dā mouere q̄ proles huius occulti matrimonij iniquus
heres sit putatiui patris. Sed si consensu mariti fiat ini-
quus non erit. Si autem ignorante aut nolente fiat, iu-
dicet hic christiana & libera ratio, immo charitas vter-
utri maius dānum inferat. Vxor hereditatē alienat, at
maritus fefellit vxorē eamq; toto suo corpore totaq; vi-
ta fraudat, an nō maius peccet vir, corpus & vitam vxo-
ri perdēs quā mulier res tm̄ tēporales viri alienans. Pa-
tiatur ergo vel diuortiū, aut ferat alienos heredes, q̄ sua
culpa innocentē puellam fefellit, & vita pariter ac cor-
poris vsu toto fraudauit, insuper occasionem pene into-
lerabilem adulterandi dedit, ponatur vtrunq; in æqua
lance. Certe omni iure fraus in fraudantem recidere de-
bet & damnum recompensare tenetur qui dedit. Quid
enim differt talis maritus ab eo qui vxorem alicuius ca-
ptiuam tenet cum marito? Nonne talis tyrannus, vxorē
& filios, & maritum alere cogitur, aut liberos di-
mittere? Cur ergo & hic non ita fiat. Ita ego arbitror vi-
rum debere cogi aut ad diuortiū, aut ad alienū heredē
alendū, Sic charitas iudicabit sine dubio. In quo casu
vxo-
ris heredē nō alio affectu alet ipotēs iā & nō maritus.

N ij tus,

tus: q̄ si vxorem ægrotantem aut alio incommodo affe-
ctam totis & grauibus expensis foueret, sua ei nō vxor-
is culpa: eo incōmodo laborat vxor. Hæc pro mea vi-
rili ad iformādas cōsciētias scrupulosas retuleri: cupiēs
afflictis meis fratris in ista captiuitate: qualicunq; sola-
tio succurrere.

An cōiūx
diuertens
debeat cō-
tinere

De diuortio etiā versatur quæstio: an licitū sit Ego
quidē ita detestor diuortium: vt digamiā malim q̄ di-
uortium, sed an liceat ip̄e nō audeo definire. Christus
ipse princeps pa storum Mat. v. dicit, Si quis dimiserit
vxorem suā excepta fornicationis cā facit eam adulte-
rari, Et qui dimissam duxerit, adulterat. Cōcedit ergo
xp̄s diuortium in causa fornicationis dūtaxat. Quare
errare Papam necesse est: quoties diuortium facit alijs
causis, nec statim se tutum arbitrari debet vllus qui pōti-
ficia illa temeritate verius q̄ potestate dispensationem
obtīnerit. Sed hoc admiror magis, cur cōelibē esse co-
gant hominem: qui diuortio separatus est a cōiuge sua
nec aliam ducere permittant. Si enim Christus diuor-
tium concedit in cā fornicatiōis & neminē cogit eē cō-
libem: & Paulus magis velit nos nubere q̄ vri, videtur
omnino admittere: vt in locum repudiatæ aliam du-
cat. Quæ res vtinam plane discussa & certa esset: vt pos-
set consuli infinitis periculis eorum: qui sine culpa sua
hodie cōlibes esse coguntur. Hoc est quorum vxores
vel mariti auffugiunt: & coniugem relinquunt decen-
nio vel nunq̄ reuersuri: Vrget me & male habet hic ca-
sus quotidianis exemplis siue id singulari nequitia sa-
tanæ, siue neglectu verbī dei contingit.

Ego sane: qui solus contra omnes statuere in hac re
nihil

nihil possum, vehementer optarem saltem illud j. Co.
vij. huc aptari, Qz si infidelis discedit discedat. Nō ei
seruituti subiectus est frater aut soror in eiusmodi. Hic
Apostolus discedentem infidelem concedit dimitti &
fidei liberum facit alterum accipere. Cur non idē va-
leat, si fidelis hoc est nomine fidelis, re ipsa æque infi-
delis cōiugē differat præsertim nunquam reuersurus
Ego sane nihil discriminis vtrinq; deprehendere pos-
sum. Credo autē si Apostoli tempore, discessor infide-
lis reuersus denuo: aut fidelis factus: aut fidei cohabi-
tare pollitus fuisset admissus non fuisset, sed & ipi alte-
ram ducendi potestas facta fuisset. Tamen in ijs nihil
definitio (vt dixi) quanquam nihil magis optem esse de-
finitum, cum nihil magis me & multos mecum vexet
hodie, Sola autoritate Papæ aut Episcoporum hic dif-
finiri nihil volo, sed si duo eruditi & boni viri in nomi-
ne xpī consentirent & in spiritu christi pronunciarent
eorum ergo iudiciū preferrem etiam Concilijs, qua-
lia nunc cogi tantum numero & autoritate citra æru-
ditionem & sanctimoniam iactata. Suspendo ergo hic
organum meum: donec conferat mecum alius melior.

DE ORDINE.

Hoc sacramentum Ecclesia Christi ignorat, inuen-
tumq; est ab Ecclesia Papæ, non enim solum habet pro-
missionem gratiæ, vllibi positam: sed ne verbo quidē
eius meminerit totum nouum testamentum

Ridiculum autem est asserere pro sacramento dei, qđ
a deo institutum nusquam potest monstrari. Non qđ
damnandum censeam eum ritum per tanta sæcula ce-
lebratum, sed quod in rebus sacris nolim humana cō-

N. iij menta